

WERKWOORDEN

KORTE TOELICHTING

In elke zin komen één of meer werkwoorden voor. Daarom is het belangrijk dat we weten hoe we deze werkwoorden moeten schrijven, maar ook wanneer ze met een ‘d’ of ‘t’ geschreven worden of zelfs met een dubbele ‘d’ of dubbele ‘t’. In bijna alle Europese talen gaat men uit van een vijftal basisbegrippen, die volledig bepalen hoe een werkwoord zal moeten worden geschreven.

Dit zijn de volgende vormen:

Volledig werkwoord – de stam van een werkwoord – de tegenwoordige tijd – de verleden tijd – het voltooid deelwoord.

Als je deze vormen kent en de daarbij behorende spelregels dan kun je elke werkwoord in al zijn mogelijke vormen beheersen.

- Bij punt I geef ik als voorbeeld een aantal **volledige werkwoorden**. Dat is hetzelfde als we de werkwoorden combineren met ‘wij’, dus: wij schrijven, wij paintballen, wij lachen, etc., etc.
- Bij punt II geef ik als voorbeeld de ‘**stam**’ van alle werkwoorden. Dat is hier hetzelfde als we de werkwoorden combineren met ‘ik’, dus: ik schrijf, ik paintball, ik lach, etc., etc.
- Bij punt III geef ik de **tegenwoordige tijd** van een werkwoord (d.w.z. een gebeurtenis in het heden) met de daarbij behorende spelregels. Hier enkele voorbeelden: ik vind, jij vindt, hij vindt, wij vinden, jullie vinden, maar vind jij dit goed? vindt je broer dit goed. Het is dus belangrijk dat je daarbij de juiste spelregels leert kennen dan hoeft je - als je de stam van dat werkwoord kent en de spelregels die bij de tegenwoordige tijd behoren geen enkele fout daarin te maken.
- Bij punt IV geef ik de **verleden tijd** van een werkwoord (d.w.z. een gebeurtenis vanuit het verleden).. Hier wordt onderscheid gemaakt tussen ‘zwakke’ werkwoorden en ‘sterke’ werkwoorden(hier is sprake van een klinkerverandering, met ieder hun eigen spelregels. Enkele voorbeelden van deze ‘sterke’ werkwoorden: ik val(=t.t.) wordt ik viel (v.t.); ik loop (t.t.) wordt ik viel (v.t.); ik word(t.t.) wordt ik werd (v.t.); ik neem(t.t.) wordt ik nam(v.t.), etc

- Bij punt V geef ik het **voltooid deelwoord** van een werkwoord (d.w.z. een gebeurtenis uit het verleden dat voltooid is). Dit is weer vaak een volledig werkwoord', dus eindigend op 'en' of een werkwoord dat eindigt op een 'd' of een 't'. Dit gaat altijd samen met de hulpwerkwoorden 'hebben' en 'zijn' of een ander werkwoord. Enkele voorbeelden: ik heb gelopen, wij hebben gelopen, ik ben gestrand, wij zijn gestrand, ik ben gevallen, wij zijn gevallen, ik heb gefaxtd, wij hebben gefaxtd, ik heb gepainballd, wij hebben gepainballd, etc.
- Bij punt VI geef ik het **voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord**. Altijd een zelfstandig naamwoord, voorafgegaan door een werkwoord. Voorbeelden: de gehate man, de gevallen vrouw, de ingevroren groente, de besloten vergadering, de gesloten stad, etc.
- Tenslotte bij punt VII, VIII en IX respectievelijk aandacht voor gebruik van een **werkwoord met een koppelwerkwoord, de gebiedende wijs** en de **beleefdheidsvormen**.
- Ik eindig tenslotte met een korte samenvatting van al deze bovengenoemde onderstreepte begrippen en hun daarbij behorende spelregels. Veelvuldig zal er gebruik worden gemaakt van onderstaande rijtjes/kolommen:
 Werkwoord stam tegenwoordige. tijd verleden tijd voltooid deelwoord

Indien u dit grondig hebt bestudeerd dan bent u zonder meer in staat alle werkwoorden in alle vormen feilloos te schrijven, mits u maar de stam weet en de bijbehorende regels bij de verschillende 'tijden' kent .

Succes met uw studie. Indien u vragen hierover hebt, stel ze maar!

Eis Bos

I. VOLLEDIG WERKWOORD (= onbepaalde tijd = infinitief)

- schrijven, lopen, fietsen, winnen, rijden, vinden, lachen, lijken, lijden, leiden, spreken, houden, liggen, leggen, missen, misten, etc.

II. STAM:

De vorm van het werkwoord na 'ik' noemen we stam.

VOORBEELDEN

werkwoord	ik	stam	*	werkwoord	ik	stam	*	werkwoord	ik	stam
winnen	ik	win	*	wennen	ik	wen	*	missen	ik	mis
vinden	ik	vind	*	wenden	ik	wend	*	misten	het	mist
lachen	ik	lach	*	laten	ik	laat	*	passen	ik	pas
wachten	ik	wacht	*	leiden	ik	leid	*	worden	ik	word
melden	ik	meld	*	lijden	ik	lijd	*	faxen	ik	fax

Stam = ik + werkwoord, dwz volledig werkwoord min 'en'

III. TEGENWOORDIGE TIJD (=onvoltooid tegenwoordige tijd =ott)

A. ENKELVOUD

1	bij 'ik':	stam
2	bij je, jij, u, hij, zij, het, men:	stam + t
3	als 'je' achter het werkwoord staat en kan worden vervangen door ' jij ':	stam
4	als 'je' achter het werkwoord staat en kan worden vervangen door ' jouw ':	Stam + t

VOORBEELDEN

Werkwoorden	ik	stam	je/jij	hij/zij/het	je = jij	je = jouw
nemen	ik neem	neem	je neemt	hij neemt	neem je (=jij) dit aan?	neemt je(= jouw) broer dit aan?
vinden	ik vind	vind	je vindt	hij vindt	vind je (=jij) het ook?	vindt je (=jouw) man dit mooi?
missen	ik mis	mis	je mist	hij mist	mis je (=jij) dit ook?	mist je (=jouw) zus dit ook?
vissen	ik vis	vis	je vist	hij vist	vis je (=jij) naar schol?	vist je (=jouw) man ook?
worden	ik word	word	je wordt	hij wordt	word je (= jij) dokter?	wordt je (=jouw) man arts?
lijden	ik lijd	lijd	je lijdt	hij lijdt	lijd jij (=je) pijn?	lijdt je (=jouw) zus veel pijn?
leiden	ik leid	leid	je leidt	hij leidt	leid jij (=je) het team?	leidt je (=jouw broer het team?

B. MEERVOUD

Geeft steeds de infinitief. bv wij winnen; wij fietsen; wij worden ziek; wij missen jou, wij paintballen, wij allen haperen, wij fietsen, etc..

DUS: bij tegenwoordige tijd (=ott) altijd STAM + t, behalve bij 'ik' en 'je'='jij' (achter het werkwoord)

IV. VERLEDEN TIJD (=onvoltooid verleden tijd = ovt)

1. **ZWAKKE WERKWOORD**: heeft in verleden tijd altijd **dezelfde** klinker.

Werkwoord	Stam	Verleden tijd		Werkwoord	Stam	Verleden tijd
wachten	wacht	ik wachtte	*	knoeien	knoei	ik knoeide
bukken	buk	ik bukte	*	missen	mis	ik miste
poetsen	poets	ik poetste	*	stoffen	stof	ik stofte
basketballen	basketbal	ik basketbalde	*	genezen	genees	ik geneesde
hockeyen	hockey	ik hockeyde	*	racen	race	ik racete
barbecuen	barbecue	Ik barbecuede		fonduen	fondue	Ik fondude
vluchten	vlucht	ik vluchtte	*	cricketen	cricket	ik crickette

2. **STERKE WERKWOORD**: heeft in de verleden tijd altijd een **andere** klinker, bv

Werkwoord	Stam	Verleden tijd	*	Werkwoord	Stam	Verleden tijd
stelen	steel	Ik stal (of ik steelde)	*	mijden	mijd	Ik meed
dragen	draag	Ik droeg	*	zwijgen	zwijg	Ik zweeg
vragen	vraag	Ik vroeg	*	lijden	lijd	Ik leed
kijken	kijk	Ik keek	*	gaan	ga	Ik ging

3. **De verleden tijd (=ovt) van ZWAKKE WERKWOORDEN worden gevormd:**

door ofwel 'te' ofwel 'de' (= enkelvoud) achter de STAM te plaatsen

door ofwel 'ten' ofwel 'den' (= meervoud) achter de STAM te plaatsen

3a. **Belangrijke regel:**

Plaats STAM + 'te': als de laatste letter v/d stam één vd scherpe medeklinkers van 't k o f s c h i p j e e x' is:

→ → DUS : t - k - f - s - ch - sch - h - p - j - x (zie linkerkolommen):

3b. In alle andere gevallen: stam + 'de' (zie rechterkolommen):

VOORBEELDEN:

Werkwoord	Stam	Verleden tijd (stam + te)	*	Werkwoord	Stam	Verleden tijd (stam + de)
bukken	buk	Ik buk+te	*	horen	hoor	Ik hoor+de
zuchten	zucht	Ik zucht+te	*	wennen	wen	Ik wen+de
faxen	fax	Ik fax+te	*	wenden	wend	Ik wend+de
fietsen	fiets	Ik fiets+te	*	goochelen	goochel	Ik goochel+de
roetsjen	roetj	Wij roetsj+ten	*	googelen	googel	Wij googel+den
crossen	cros	Wij cros+ten	*	fonduen	fondou	Wij fondu+den
wachten	wacht	Wij wacht+ten		binden	binden	Wij bind+den
speechen	speech	Wij speech+ten		e-mailen	e-mail	Wij e-mail+den

MAAR: werkwoorden met een 'z' of 'v' krijgen in de verleden tijd (= OVT), ondanks 't kofschipje ex' toch 'de'

VOORBEELDEN:

Werkwoord	Stam	Verleden tijd (stam + de)	*	Werkwoord	Stam	Verleden tijd (stam + de)
verhuizen	verhuis	Ik verhuis+de	*	schaven	schaaf	Ik schaaf+de
verbazen	verbaas	Ik verbaas+de	*	leven	leef	Ik leef+de
niezen	nies	Ik nies+den (of nies+te)	*	beven	beef	Ik beef+de
vrezen	vrees	Wij vrees+den	*	draven	draaf	Wij draaf+den

DUS: ALS STAM VAN WERKWOORD EINDIGT OP 'T' of 'D': DAN Verleden tijd (=OVT) ALTIJD: 2x T of 2x D

V. VOLTOOID DEELWOORD

Dit zijn de werkwoorden waar je 'hebben' of 'zijn' voor kunt zetten. Vaak wordt dan vóór deze werkwoorden 'ge' gezet, behalve bij werkwoorden die beginnen met 'be', 'her', 'ver'.

VOORBEELDEN:

Werkwoord	Stam	Verleden tijd	Voltooid deelwoord
kruipen	kruip	Ik kroop	Ik heb over de vloer gekropen
fietsen	fiets	Ik fietste	Ik heb leuk gefietst
vallen	val	Ik viel	Ik ben over hem heen gevallen
betrappen	betrap	Ik betrapt	Ik heb hem betrapt
herinneren	herinner	Ik herinnerde	Ik heb me dat weer herinnerd
vergeten	vergeet	Ik vergat	Wij hebben hem helemaal vergeten

Regels bij voltooid deelwoord:

1. Als de verleden tijd eindigt op 'te' dan eindigt voltooid deelwoord ook op 't'.
2. Als de verleden tijd eindigt op 'de' dan eindigt het voltooid deelwoord ook op 'd'.
3. als het voltooid deelwoord na 'ge' of 'be' begint met 'e' of 'i' dan krijgt deze letter een trema.

Ad 1. Voorbeelden met 't':

Werkwoord	Ovt + 'te'	Voltooid deelwoord	*	Werkwoord	Ovt + 'te'	Voltooid deelwoord
dansen	Ik danste	Ik heb gedanst	*	passen	Ik paste	Ik heb gepast
juichen	Ik juichte	Ik heb gejuicht	*	kappen	Ik kapte	Ik heb gekapt
pakken	Ik pakte	Ik heb gepakt	*	pikken	Ik pikte	Ik heb gepikt
coachen	Ik coachte	Ik heb gecoacht	*	relaxen	Ik relaxte	Ik heb gerelaxt
kissebissen	Ik kissebiste	Ik heb gekissebist	*	stressen	Ik streste	Ik heb gestrest

AD 2. Voorbeelden met 'd':

Werkwoord	Ovt + 'de'	Voltooid deelwoord	*	Werkwoord	Ovt + 'de'	Voltooid deelwoord
sparen	Ik spaarde	Ik heb gespaard	*	laden	Ik laadde	Ik heb gelaad
vrezen	Ik vreesde	Ik heb gevreesd	*	baden	Ik baadde	Ik heb gebaad
leiden	Ik leidde	Ik heb geleid	*	kapseizen	Ik kapseisde	Ik ben gekapseisd
grillen	Ik grilde	Ik heb gegrild	*	sleeën	Ik sleede	Ik heb gesleed

AD 3 Voorbeelden met trema

Werkwoord	Voltooid deelwoord	*	Werkwoord	Voltooid deelwoord
eisen	Ik heb geëist	*	eindigen	Ik ben geëindigd
etsen	Ik heb geëetst	*	innen	Ik heb geïnd
etaleren	Ik heb geëtaleerd	*	indiceren	Ik heb geïndiceerd
beëdigen	Ik heb beëdigd	*	irriteren	Ik ben geïrriteerd

VI. VOLTOOID DEELWOORD ALS BIJVOEGLIJK NAAMWOORD

Het werkwoord wordt hier als bijvoeglijk naamwoord gebruikt en staat altijd tussen het lidwoord en het zelfstandige naamwoord.

DUS: [de/het/een] [voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord] [zelfstandig naamwoord]

1. Deelwoorden van zwakke werkwoorden krijgen als bijvoeglijk naamwoord een 'e', net als andere bijvoeglijke naamwoorden.

DUS: **STAM +e** → de bevrijde jongen.

2. Deelwoorden van sterke werkwoorden veranderen niet als ze als bijvoeglijk naamwoord worden gebruikt.

DUS: andere medeklinker en **eindigen op 'en'** → de gestolen vis.

DUS: een voltooid deelwoord dat als bijvoeglijk naamwoord wordt gebruikt, heeft dus altijd **één 'd'** of **één 't'**.

VOORBEELDEN

Een korte gewone zin	voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord gebruikt
Ik heb deze boom geplant	Deze geplante boom
Deze man is gehaat	Deze gehate man
Ik heb het boek gestolen	Het gestolen boek
Het kind is erg verwend	Het erg verwend kind
Hij sluit het huis	Het gesloten huis
Hij heeft het geld geïnd	Het geïnde geld
Het project is beëindigd	Het beëindigd project

VII. GEBRUIK VAN VOLLEDIGE WERKWOORDEN

Na: 'te - zullen - kunnen - mogen - moeten - willen' gebruiken we het volledig werkw.

VOORBEELDEN

Het was te verwachten	*	Zij zullen het wel zien
Zij kunnen dit niet verwerken	*	Zij mogen dit wel vaker doen
Jij moet dit wel betalen	*	Hij wil dit gebruiken

VIII. GEBIEDENDE WIJS

Voor gebiedende wijs gebruiken we de stam.

VOORBEELDEN

Ga zitten, jongeman!

Eet dit op!

IX. BELEEFDHEISVORMEN MET 'u'

Bij gebruik van de beleefdheidsvorm met u wordt achter de stam een t gezet:

VOORBEELDEN

Gaat u zwijgen, meneer.

Stopt u s.v.p. met roken.

Houdt u de beleefdheidsvormen in acht.

#####

KORTE SAMENVATTING

WERKWOORDEN

1. **OTT**: altijd STAM + T (=je, jij, hij, zij, het, men), behalve bij ik en als je(jij) achter het werkwoord staat. → Dan alleen STAM
2. **OVT**: a. **zwakke werkw.**: - STAM + TE: bij 't kofschip'
bv.: hij wachtte, hij bukde, hij viste, hij paste, hij kapte, etc
- STAM + DE: bij alle andere werkwoorden
bv.: hij hoorde, hij wilde, hij weende, hij hijgde, hij leidde,
- Werkw. eindigend op 'v' of 'z', waarvan stam 'f' of 's' → 'DE'
b. **sterke werkw.**: - Verandering van klinker: geen probleem, bv lopen- hij liep.
3. **VOLTOOID DW**: - eindigt op 't' als ovt eindigt op 'te', bv ik heb gedanst.

- eindigt op '**d**' als ovt eindigt op 'de', bv ik heb geremd.
- begint werkwoord met 'e' of 'i': dan **TREMA**, bv ik heb geërfd.

4. **VOLT. DW ALS BIJV. NW.**: - **zwakke** werkw.: **STAM + e**, bv een geplante den.
- **sterke** werkw. : geen probleem, bv de gestolen vis.
5. **VOLLEDIG WERKWOORD**: - na ' te, zullen, kunnen, mogen, moeten, willen'.
6. **GEBIEDENDE WIJS**: - gebruik de stam, bv Stop met roken. Houd afstand.
7. **BELEEFDHEIDSVORMEN MET 'u'**: achter de stam komt een 't', bv Meldt u ziek.

#####